

NOVA SODNA STAVBA V LJUBLJANI

URBANISTIČNA UMESTITEV V OBMOČJE POTNIŠKEGA CENTRA LJUBLJANA

NEW COURTHOUSE IN LJUBLJANA

URBANISTIC SITING WITHIN THE AREA OF THE PASSENGER CENTRE LJUBLJANA

UDK 26.2.2008
COBISS 1.02 pregledni znanstveni članek
prejeto 26.02.2008

izvleček

Sredi leta 2007 je bil razpisan natečaj za novo sodno stavbo v območju Potniškega centra Ljubljana, vzhodno od obstoječe stavbe železniške postaje.

O podrobnejši preveritvi programa, ki naj bi ga natečajniki spravili v strogo določene volumne, ne moremo govoriti, saj so se med natečajem spremenili pogoji z usmeritvami, da se del javnega programa lahko umesti tudi v kletne prostore. O odprtem prostoru, o pomenu takšne stavbe za mesto in državo, predvsem pa za uporabnike, žal ni bilo nikakršnega razmišljanja.

Alternativni predlog predlaga rešitev zapleta s pomanjkanjem javnega odprtega prostora, ki ga zahteva zgradba sodišča. V sredini stavbnega volumna, pet metrov nad pritličjem, je umeščena dvoetažna praznina. Ta nadkrit javni odprti prostor predstavlja dvignjen trg, ki je oblikovan tako, da govori o resnosti institucije, ki jo predstavlja sodišče.

Z odprtino v stavbnem telesu projekt ohranja urbanistično zahtevo po odprtih pogledih z ulic in artikulacijo dolgega volumna ter hkrati ustvarja pomemben javni odprti prostor. Dodatna artikulacija volumna je zagotovljena z obravnavo fasadnega plašča, ki v osrednjem delu, mostu nad trgov, razkriva umestitev najpomembnejšega, javnega dela sodišča: razpravne dvorane. Tako most, kot simbolni prostor srečevanja in povezovanja, predstavlja prostor, kjer se na sodišču soočijo nasprotni stranke in sodelujejo v procesih odločanja.

ključne besede:

potniški center Ljubljana, urbanizem, nova sodna palača, javni odprti prostor

abstract

In the middle of 2007 an architectural competition was launched for a new courthouse in the area of the Passenger Centre Ljubljana, to the east of the existing railway station building.

We cannot speak in more detail about the programme, which the participants should accommodate into strictly determined volumes, because during the competition the conditions were altered by adding guidelines allowing a part of the public programme to be situated in the basement floor. Unfortunately, there were no thoughts about open space and the significance of such a building for the city, state and, above all, for its users. The alternative proposal offers a solution to the issue of the lack of open public space needed by the courthouse. In the middle of the building volume, five meters above the ground floor, there is a two-storey vacancy. This roofed open public space is a raised square, shaped in such a fashion as to convey the seriousness of an institution such as a court.

With a vacancy in the building structure, the design keeps to the urbanistic requirement for open sight lines from the streets and the articulation of the long volume, and at the same time it creates a significant public open space. Additional articulation of the volume is ensured by the treatment of the facade envelope, which in the central part, a bridge above the square, reveals the placement of the most important, public section of the court: the trial-rooms. Thus the bridge as a symbolic place of meeting and connecting represents a space where, in court, adversaries meet and take part in a decision making processes.

key words:

passenger Centre Ljubljana, urbanism, new courthouse, public open space

Za osvetlitev urbanistične problematike umestitve nove sodne stavbe na lokaciji Potniškega centra Ljubljana (PCL) je za celovitejše razumevanje treba predstaviti okvir urejanja širšega območja železniške postaje. Območje ljubljanske železniške postaje je že 80 let v negotovem položaju glede ključnega vprašanja o poglobitvi železniške infrastrukture, ki vodi skozi središče mesta. Leta 1929 je občinski svetovalec dr. Jerič mestnemu svetu predlaga projekt poglobitve železnice, ki so ga naredili ing. Dimnik in sodelavci, vendar je bil zavrnjen [Ostan, Hrausky, 2007: 6–7]. Kljub zavedanju o prednosti poglobitve železnice in posledično boljši povezanosti mesta v smeri sever – jug ter sprostitvi obsežnih površin za gradnjo v samem središču, je mestna oblast na trikrat razpisanem urbanističnem natečaju za postajno območje izbrala projekte, ki predvidevajo potek železnice na nivoju mestnega parterja in ob njej predlagajo ozko obrobno zazidavo. Leta 1960 je razpisan natečaj za ureditev območja železniške postaje. Zahtevana je bila nivojska izvedba postaje, vendar so prvonagrajeni arhitekti Pucihar, Štrukelj in Gvardjančič predložili tudi varianto s poglobitvijo. Leta 1979 je v drugem krogu natečaja za železniško postajo zmagal arhitekt Marko Mušič. Drugonagrajeni projekt arhitektov Eda Ravnikarja, Majde Kregar in Mihe Kerina je predlagal poglobitev postaje. Leta 2002, na mednarodnem natečaju za Potniški center Ljubljana, razpisanem decembra 2001, med tremi enakovrednimi drugimi nagradami izberejo

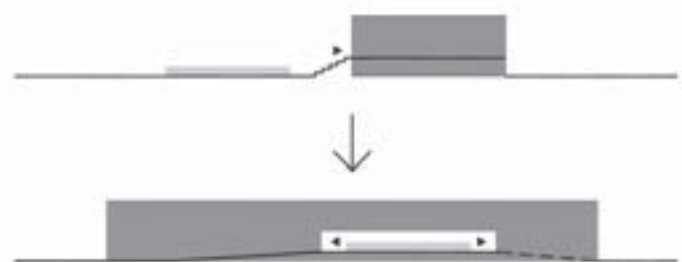
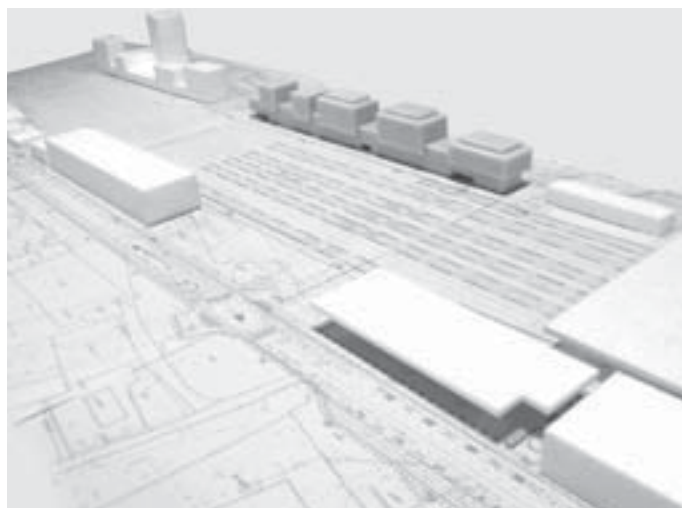
projekt Roka Klanjščka, Klemena Pavlina in Aleša Vrhovca. Na natečaju sodelujeta tudi projekta biroja Ambient in skupine Odprti krog, ki predlagata poglobitev železnice [Ostan, 2007: 2–5]. Na vseh natečajih so posamezni avtorji predlagali poglobitev železniških tirov, vendar za takšne predloge ni bilo nikoli posluha in odločnosti. Leta 2006, ob sprejemu zazidalnega načrta za območje PCL [Uradni list RS 107, 2006, Uradni list RS 106, 2006], ki predvideva ohranitev železniških tirov na nivoju parterja in ob zamenjavi mestne oblasti v Ljubljani, se je v nastopih mestnih veljakov znova intenzivneje začelo govoriti o možni poglobitvi, vendar do danes govorice z nobenim urbanističnim dokumentom ali drugim aktom niso bile potrjene. Nasprotno, s spremembami veljavnega zazidalnega načrta se ustvarjajo pogoji, ki dolgoročno ne prispevajo k deklarativnim nameram o poglobitvi železnice. Edina resnejša in javna prizadevanja je zaznati v delovanju civilne iniciative Naddemokracija in Društva arhitektov Ljubljana z razstavo in članki v reviji AB [http://www.naddemokracija.si/potniški-center-ljubljana/pobuda-predsedniku-vlade, 2008, Razstava DAL, 2006, Vrhovec, 2005, 48–51, AB arhitektov bilten 173/174, 2007].

Veljavni zazidalni načrt, ki je bil narejen na podlagi večkrat spremenjenega natečajnega projekta, bo doživel vrsto dramatičnih sprememb. Napovedane spremembe bistveno spreminjajo urbanistične kakovosti projekta, zaradi katerih

je bil izbran na natečaju [Uradni list RS 64, 2007]. Zasnova veljavnega zazidalnega načrta sicer temelji na dveh jasnih urbanističnih elementih. Prvi element lahko prepoznamo v označitvi celotnega območja PCL z vogalnimi poudarki v obliki štirih stolpnice višine 65 metrov, z izjemo v križišču Dunajske in Masarykove ulice, kjer se višina dvigne na 100 metrov. Ostala gradnja predstavlja izrazito ozko linearno oblikovane volumne v smeri vzhod - zahod, različnih višin, vendar ne višjih od 31 metrov. Drugi prepoznaven element predstavlja podaljšanje Miklošičeve ceste proti severu z novim podhodom in postajno dvorano pod tiri. Široki klančini na južni in severni strani, ki nas vodita do postajne dvorane pod tiri, predstavljata edini javni odprti prostor v obliki trga na celotnem območju PCL. Zanimivo bi bilo slišati razloge za takšno odločitev, kljub izredno veliki gostoti poselitve, velikim koncentracijam dejavnosti in pričakovanim povečanim tokovom uporabnikov v območju. Manjše razširitve pred posameznimi stavbami, tudi pred najvišjo stolpnico, so namenjene zgolj uvozom avtomobilov ali izstopnim točkam pred vhodi. Širina pločnika na Masarykovi ulici, ki naj bi predstavljala pomembno mestno ulico, pa ne presega 4 metrov do arkadnega hodnika posameznih stavb. Z omenjenima klančinama in podhodom, ki ga predstavlja široka postajna dvorana, se omogoča povezava mestnega središča in Bežigrada ter nastanek novega prometnega vozlišča. Na tem območju naj bi, glede na načrtovane nakupovalne, kongresno- sejemske in poslovne programe, nastalo tudi novo urbano središče Ljubljane. Mestna občina Ljubljana se je leta 2007 odločila za bistveno spremembo omenjene zasnove. Opuščene naj bi bile predvidene ureditve pod tiri ter namesto njih zgrajen povezovalni objekt nad njimi. S spremembami in dopolnitvami je predvideno, da (cit.) "se nad tiri predvidi gradnja povezovalnega objekta med novim kompleksom objektov osrednjih dejavnosti in avtobusno postajo, namenjenega ureditvi postajne dvorane na vzhodnem delu ter trgovske in gostinske lokale v povezovalnem, zahodnem delu objekta" [Uradni list RS 64, 2007]. Obenem se iz zazidalnega načrta izključi predvidene ureditve pod tiri, kot so klančina, podhod in postajna dvorana. Kot razlog je navedeno zgolj, da (cit.) "dovoljeni gradbeni posegi niso v skladu s potrebami in razvojnimi namerami investitorjev, izdelati je treba spremembe in dopolnitve prostorskega akta, ki bodo omogočile uresničitev nameranih gradenj" [Uradni list RS 64, 2007].

Gradnja na zahodnem delu PCL se je v letu 2008 tudi dejansko začela. Gre za največji kompleks poslovno-trgovsko-stanovanjske gradnje v Ljubljani in Sloveniji. Gradnja kompleksa z imenom Emonka v velikosti 214.000 m² se bo raztezala od vogala Dunajske in Masarykove ulice, vse do Vilharjeve ceste na severu ter do podaljška Miklošičeve ulice na vzhodu. [http://www.emonika.si/predstavitev/o_emoniki, 2008].

Sredi leta 2007 je bil razpisan javni, anonimni, projektni arhitekturni natečaj za novo sodno stavbo, ki naj bi rešila prostorsko stisko sodstva v Ljubljani [ZAPS, junij 2007]. Ministrstvo za pravosodje je pridobilo zemljišče ob Masarykovi ulici na območju Potniškega centra Ljubljana (PCL), vzhodno od obstoječe stavbe železniške postaje, točneje na območju

Slika 1: Območje PCL s predpisanim urbanističnim volumnom.

Figure 1: Area of the Passenger Centre Ljubljana, with the prescribed volume.

Slika 2: Znižano prvo nagrado izbrana rešitev za novo sodno stavbo v Ljubljani.

Figure 2: The selected solution for the new courthouse in Ljubljana was awarded a diminished 1st prize.

Slika 3: Zgoraj – klasičen odnos trga in stavbe; Spodaj – zaradi specifičnosti prostora drugačen odnos trga in stavbe.

Figure 3: Above – classical relationship between the square and the building; below: altered relationship between the square and the building owing to the spatial specifics.

javnega parkirišča, na katerem želi sezidati novo sodno stavbo. Veljavni zazidalni načrt PCL na območju nove sodne stavbe predvideva anonimno, poslovno izrabo s 100 % zazidanim stavbnim otokom, z izjemo treh ozkih prehodov v pritličju stavbnega volumna, od katerih je eden namenjen obstoječemu izhodu iz železniškega podhoda. Zaradi takšnih izhodišč se je v zazidalnem načrtu pojavil volumen, namenjen anonimni zidavi, brez odprtih prostorov, trga, parka in dvorišča. Na enovit podstavek v celotni dolžini parcele je nad tretjim nadstropjem umeščenih pet različno visokih samostojnih volumnov, ki naj bi zgolj v višjih nadstropjih dopuščali poglede proti severu iz južno ležečih ulic in artikulirali 269 metrov dolgo stranico volumna.

V novi sodni stavbi bodo umeščena štiri sodišča: Okrožno sodišče v Ljubljani, Okrajno sodišče v Ljubljani, Delovno in socialno sodišče v Ljubljani in Upravno sodišče ter Okrožno državno tožilstvo v Ljubljani. Pomembna značilnost imenovanih sodišč je v številčnih kontaktih z javnostjo, saj se na njih rešujejo sodne obravnave in druge aktivnosti, ki so vezane na pogost fizični stik z državljani. Staro sodišče na Tavčarjevi ulici ob Miklošičevem parku ostaja namenjeno Vrhovnemu sodišču. Jasno prepoznavna podoba ter spoštovanje in resnost, ki jih zahteva oblikovanje nove stavbe, so nujen pogoj za sodobno oblikovano javno stavbo in jasen poudarek v mestnem tkivu.

Nameri po umestitvi nove sodne stavbe v območje PCL smo lahko naklonjeni s stališča odlične dostopnosti z različnimi sredstvi javnega prometa in bližine drugih sodišč. Hkrati imamo lahko pomisleke na strani zagotavljanja varnosti pred morebitnimi napadi, saj je bližina lokacije bogato preprejena s pomembnimi glavnimi peš, cestnimi in železniškimi potmi. Predlagan prostor za novo sodno stavbo leži na križišču vzhodnega in zahodnega ter severnega in južnega dela Ljubljane.

Problem urbanistične umestitve nove sodne stavbe se kaže v podrobnejših urbanističnih določilih veljavnega zazidalnega načrta, ki onemogočajo kakovostno arhitekturno in programsko rešitev predpisane natečajne naloge. Še več, kot je ugotovila sama natečajna komisija, nihče od 11 prispelih projektnih

predlogov ni v celoti izpolnil natečajne naloge [ZAPS, december 2007]. Natečajne projekte lahko razdelimo v dve skupini. V prvi skupini šestih projektov so tisti, ki so kršili toga urbanistična določila zazidalnega načrta, v drugi skupini pa projekti, ki so kršili programske vsebine, saj niso uspeli umestiti zahtevanega programa ali so ga umestili v neprimerne kletne prostore ter niso arhitekturno artikulirali stavbe izrazito javnega značaja.

Ob razmišljanju o umestitvi nove sodne stavbe na predlagano lokacijo se je urbanist, ki je bil tudi član natečajne komisije in mu je Mestna občina Ljubljana zaupala nekakšen predlog sprememb veljavnega zazidalnega načrta, odzval zgolj s pragmatičnimi posegi. Ti se kažejo v zvišanju višine stavbe za mansardno nadstropje, razširitvi volumnov nad tretjim nadstropjem za dva metra, prekvalifikaciji sredinskega prehoda v pritličju v vhod v sodišče in zaprtju vzhodnega prehoda. O predhodni podrobnejši preveritvi programa, ki naj bi ga natečajniki spravili v strogo določene volume, ne moremo govoriti. Med potekom natečaja so se spremenili pogoji, z usmeritvami, da se del javnega programa, ki ga predstavljajo razpravne dvorane, lahko umesti tudi v kletne prostore. O odprtem prostoru, o pomenu takšne stavbe za mesto in državo, predvsem pa za uporabnike, o stavbi, ki predstavlja zelo pomemben del druge veje oblasti, žal ni bilo nikakršnega razmišljanja. Ob povedanem v natečajnem razpisu ni niti z besedo omenjen pomen javne zgradbe, ki naj bi ga zrcalila tako urbanistična kot arhitekturna zasnova, kar je v nasprotju z vsemi urbanističnimi in arhitekturnimi teoretskimi izhodišči. Edino možno povezavo z zahtevo po posebnosti, ki naj bi jo imela nova sodna stavba, je zaslediti v "Natečajnem gradivu", sklop "Arhitekturni pogoji", poglavje "Konstrukcije in obdelave" v sledečem stavku: (cit.) "Fasada mora izražati stabilnost in trdnost vsebine, ki se nahaja v objektu." [ZAPS, junij 2007].

Pri pomenu urbanističnega oblikovanja mestnega prostora in umeščanja javnih zgradb v mestno tkivo naj opozorim na kanonično teoretsko delo Camilla Sitteja o umetnosti graditve mest [Sitte, 1889] ali na spise O kulturi mest prvega doktorja urbanizma Maxa Fabianija [Fabiani, 1988]. Oba avtorja pišeta

Slika 4: Alternativni projekt, pogled proti vzhodu po Masarykovi ulici.

Figure 4: Alternative project, view towards east along Masarykova Street.

in rišeta urbanistične načrte za Ljubljano, zato sta še kako pomembna sogovornika tudi danes, ko načrtujemo razvoj in dopolnjevanje v predelih mesta, ki sta si jih zamislila v svojem strokovnem delovanju. O pomenu umeščanja specifičnega stavbnega tkiva, ki ga predstavljajo javne zgradbe z vlogo pri našem podzavestnem ustvarjanju slike o mestu in s tem povezano orientacijo v prostoru ter s tem prepoznavno identiteto mesta in njegovih predelov govori teoretsko delo O sliki mesta Kevina Lyncha [Lynch, 1960]. Da je pomen odprtega javnega prostora in javne zgradbe tudi danes izjemno pomemben, nenazadnje dokazujejo realizacije svetovno priznanega arhitekta in teoretika Rema Koolhaasa in biroja OMA-e. To dokazujejo vsaj tri realizacije:

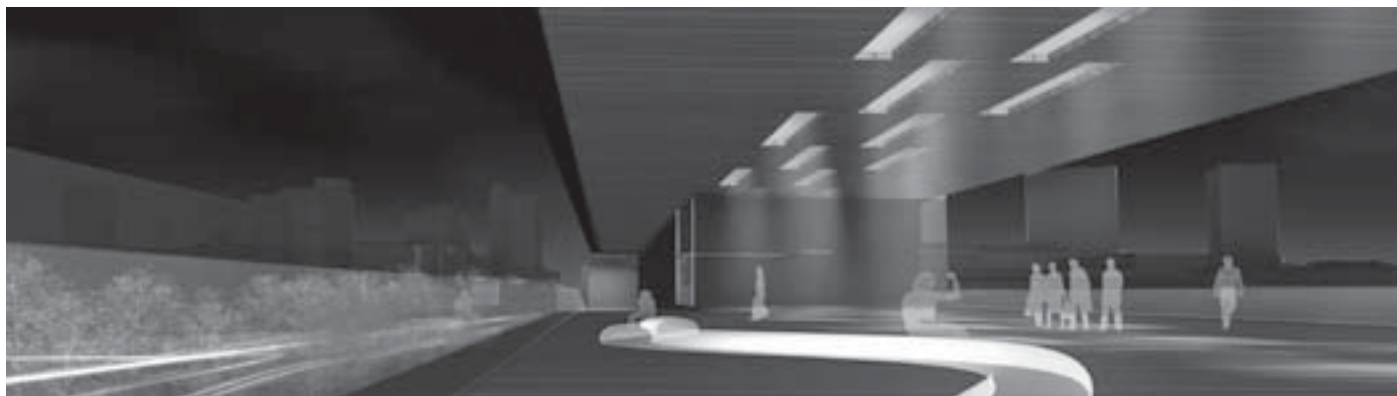
1. Urbanistični kompleks Euralille v Lilleju v Franciji, kjer je posebno vlogo pri oblikovanju odprtih javnih prostorov odigral krajinski arhitekt Yves Brunier. Poleg urbanističnega načrta iz leta 1988–1993 je realizirana javna zgradba Congrexpo, 1994 [L'Architecture d'Aujourd'hui 280, 1992].
2. Casa da musica v Portu na Portugalskem 2005 [El Croquis 134/135, 2007].
3. Knjižnica v Seatlu, v Združenih državah Amerike, 2007 [El Croquis 134/135, 2007].

Natečajni razpis, ki sta ga pripravila Ministrstvo za pravosodje in Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije je v nasprotju tudi s sodobno arhitekturno natečajno prakso za podobne javne zgradbe. V Zagrebu se je pravkar končal natečaj za novo sodno stavbo, ki je v naslovu nosil temo odprtega prostora [Udruženje hrvatskih arhitektov UHA, 2007]. V tem trenutku poteka natečaj za sodno stavbo na Dunaju, ki od natečajnikov zahteva veliko pozornost pri načrtovanju odprtega prostora in poudarjeno oblikovanje arhitekturne podobe zgradbe [http://www.big.at/wettbewerbe/aktuelle-verfahren/justizzentrum-wien-baumgasse-1030-wien, 2007]. Ob vsem navedenem je sporna izvedba projektnega arhitekturnega natečaja, ki ne upošteva veljavnega zazidalnega načrta, ampak predlaga urbanistična določila, ki so nastala v neformalnih dogovorih med članom natečajne komisije, Ministrstvom za pravosodje in Mestno občino Ljubljana. Namesto takšnega kršenja norm bi bilo pravilneje razpisati urbanistično arhitekturni natečaj samo

za obravnavano lokacijo, na podlagi katerega bi lahko dobili boljše rešitve, legitimnost natečaja pa bi bila nesporna.

Da bi lahko med seboj primerjali rešitvi iz zgoraj omenjenih dveh skupin projektov, je treba predstaviti projekt, ki se je držal natečajnih urbanističnih določil. Projekt je ob odločitvi žirije prejel znižano prvo nagrado [avtorji: Matjaž Bolčina, u. d. i. a., Vojteh Ravnikar, u. d. i. a., Uroš Rustja, abs. arh., Robert Potokar, u. d. i. a. in sodelavci Matej Delak, štud. arh., Žiga Ravnikar, štud. arh., Tadeja Božičik, abs. arh.].

Njegova urbanistična umestitev dosledno upošteva vsa sporna urbanistična določila, saj poskuša reševati prostorsko zagato zadanega volumna z vernim dodajanjem mansarde na stavbo novega sodišča. V urbanističnem pogledu zaradi nekritičnega odnosa do urbanističnih določil projekt vsebuje vse zgoraj omenjene prostorske in pomenske zadrege. Projekt ne ustvari javnega odprtega prostora, ob tem pa umesti vhod v sodišče skupaj z izhodom iz podhoda, ki vodi na železniške perone. To je sporno s funkcionalnega, pomenskega, simbolnega in varnostnega vidika nove sodne stavbe. Pet višjih volumnov na enotnem podstavku ustvarja nelogično razporeditev različnih sodišč, saj volumni prostorsko ne zadostujejo želeni delitvi. Projekt tudi ne zmore zagotoviti vseh zahtevanih prostorov, na primer razpravnih dvoran socialnega sodišča. V strukturni razporeditvi javnega programa je močno sporna umestitev večjega števila razpravnih dvoran v kletne prostore brez stika z zunanostjo in z dovajanjem svetlobe preko redkih svetlobnikov, umeščenih na javni pločnik. Vse zgornje pomanjkljivosti so negativno ocenjene tudi v končnem poročilu natečajne komisije [ZAPS, december 2007, 10–11; Priporočila natečajne komisije za nadaljnje delo: pričakuje se večji poudarek pri oblikovanju razpoznavne identitete stavbe; večjo pozornost posvetiti oblikovanju vhodnega hall-a; vhodi za obiskovalce naj bodo jasnejši in vidnejše oblikovani; vhodi za uslužbence naj bodo, predvsem v navezavi na notranji ustroj in komunikacijska jedra, ustrezneje pozicionirani; preveriti lokacijo razpravnih dvoran v kletnih etažah; dodati manjkajoče dvorane socialnega sodišča; preveriti lokacijo arhivov v kletnih etažah, predvsem v odnosu na pozicijo napajalnih dvigal; pričakuje se racionalizacija komunikacijskih jeder], ki

Slika 5: Alternativni projekt, pogled s trga, ki je integriran v stavbo.

Figure 5: Alternative project, view from the square integrated into the building.

je v času žiriranja projekt celo ocenila kot (cit.) "Rešitev sicer funkcionira, ni pa doprinos k mestu." [ZAPS, december 2007, 8. seja žirije].

Kljub izjemno slabo pripravljenim natečajnim pogojem in površnemu odnosu odgovornih do gradnje ene najpomembnejših državnih in hkrati mestnih stavb smo se s študenti in kolegi arhitekti ter umetnikom zavestno odločili za sodelovanje na natečaju [avtorji: doc. mag. Tadej Glažar, u. d. i. a., MA(BIA), Jure Grohar, abs. arh., Andraž Intihar, štud. arh., Kaja Lipnik Vehovar, u. d. i. a., Jernej Prijon, u. d. i. a., Vid Razinger, u. d. i. a., Arne Vehovar, u. d. i. a. MA(RCA), Miran Mohar; sodelavci: Anja Vidic, abs. arh., Peter Grmek, štud. arh., Samo Kralj, štud. arh., Luka Ločičnik, štud. arh., dr. Peter Skuber, u. d. i. g., mag. Matjaž Zupan, u. d. i. s., Biba Muhič Gomazelj, u. d. i. a.]. Sodelovanje je zastavljeno tako, da z rešitvijo, ki bo kritična, pokažemo v realnih okvirih možno urbanistično arhitekturno rešitev, ki ne bistveno odstopa od urbanističnih izhodišč in hkrati zasleduje vse elemente, ki jih javna zgradba takšnega pomena mora vsebovati. Nebistveno odstopanje od celotne zasnove območja PCL in natečajnih urbanističnih smernic je v povezovanju petih volumnov nad enotnim pritličjem. Opredelitev volumna s petimi volumni nad enotno bazo se nadomešča z odprtino oziroma praznino v telesu stavbnega volumna.

Alternativni predlog v prvi vrsti predlaga rešitev zapleta s pomanjkanjem javnega odprtega prostora, ki ga zahteva nova sodna stavba. V sredini stavbnega volumna, pet metrov nad pritličjem, je umeščena dvoetažna praznina, ki se razprostira 95 metrov v dolžino in 23 metrov v širino. Ta nadkrit odprt prostor predstavlja dvignjen trg, predprostor, iz katerega vstopamo v notranjost sodne stavbe. Trg je oblikovan tako, da govori o resnosti institucije, ki jo predstavlja sodišče. Na trg, ki je dvignjen nad banalnostjo uličnega dogajanja v parterju, dostopamo preko dveh konzolno nadkritih dolgih klančin. Dostop po klančinah dodatno govori o posebnosti stavbe in trga, na katerega nas vodita. Vsi elementi skupaj novo sodno stavbo umeščajo v sistem izstopajočega tkiva, ki gradi prepoznavno sliko mestne strukture.

Izhod iz postajnega podhoda je povsem ločen od vhoda na dvignjen sodni trg. Uporabniki železnice so ob prihodu v Ljubljano usmerjeni proti križišču z Resljevo ulico in parku pred starim poslopjem železniške postaje in se ne mešajo z obiskovalci sodišča, kot sicer je predvideno z nerodnim predlogom urbanista v zazidalnem načrtu.

Z odprtino v stavbnem telesu projekt ohranja urbanistično zahtevo po odprtih pogledih z ulic, ki se pravokotno iztekajo na Masarykovo ulico ter artikulaciji dolgega volumna. Odprtina hkrati ustvarja pomemben odprt javni prostor. Dodatna artikulacija volumna je zagotovljena z obravnavo fasadnega plašča, ki v osrednjem delu, v mostu nad trgom, razkriva umestitev najpomembnejšega, javnega dela sodišča: sklop razpravnih dvoran. Tako most, kot simbolni prostor srečevanja in povezovanja, predstavlja prostor, kjer si v sodišču pridejo nasproti nasprotne stranke in sodelujejo v procesih odločanja.

Našteta prizadevanja so bila prepoznana s strani natečajne žirije v sledečih citatih iz zaključnega poročila: (cit.) "odlično

zasnovan elaborat", "prepoznavno najboljša rešitev" in "Dobra organizacijska shema, striktna členitev javnih in internih poti, logično sestavljen program, predvsem pa formiranje prepoznavne ikonografske podobe nove sodne stavbe z ustreznim zunanjim prostorom so njegove nedvoumne prednosti, ki ustvarjajo distanco do vseh ostalih rešitev." [ZAPS, december 2007: 8].

Ob primerjavi dveh projektov je razvidno, da so urbanistični pogoji za obravnavano lokacijo ključno vplivali na kakovost urbanistično arhitekturnih elementov in s tem na jasno prepoznavnost nove sodne stavbe v Ljubljani. In če se povrnemo k uvodnemu delu tega članka, lahko z gotovostjo trdimo, da bi najboljše pogoje za umestitev nove sodne stavbe predstavljalo stanje, ko bi ob poglobitvi železniške proge pridobili dovolj prostora nad tiri za oblikovanje obsežnejših odprtih javnih površin, parkov in trgov, ki jih brezpogojno zahtevajo gradnje javnega značaja.

Viri in literatura

- AB arhitektov bilten 173/174: 2–5, (2007).
- L'Architecture d'Aujourd'hui 280, Euralille: 93–169, (1992), tematska številka.
- El Croquis 134/135, (2007). Fabiani, M. (1988): O kulturi mest, Spisi 1895-1960. Založništvo tržaškega tiska, Trst. Pozzetto, M. ed
- Lynch, K., (1960): The image of the city. MIT Press, Cambridge.
- Natečaj za sodišče na Dunaju, <http://www.big.at/wettbewerb/aktuelle-verfahren/justizzentrum-wien-baumgasse-1030-wien>, <december, 2007>.
- Ostan, S.A., Hrausky A., (2007): Predstavitev razstave Vizije 2. AB arhitektov bilten 173/174.
- Ostan, S.A., (2007): O poglobitvi pogleda. AB arhitektov bilten 173/174.
- Pobuda predsedniku vlade za razmislek in ukrepanje, <http://www.naddemokracija.si/potniski-center-ljubljana/pobuda-predsedniku-vlade>, <februar, 2008>.
- Predstavitev projekta emonika, http://www.emonika.si/predstavitev/o_emoniki, <januar, 2008>.
- Razstava DAL (december 2006): Vizije 2, galerija Kresija, Ljubljana.
- Sitte, C., (1997, prva objava 1889): Umetnost graditve mest. Habitat, Ljubljana.
- Udruženje hrvatskih arhitekata UHA, (julij, 2007): Program za izradu urbanističko-arhitektonskog natječja "Trg pravde" u Zagrebu.
- Uradni list RS 107, (2006): Odlok o zazidalnem načrtu za območje Potniškega centra Ljubljana.
- Uradni list RS 106, (2006): Odlok o programu opremljanja za območje Potniškega centra Ljubljana.
- Uradni list RS 64, (2007): Sklep o začetku priprave sprememb in dopolnitev zazidalnega načrta za območje PCL.
- Vrhovec, A., (2005): Potniški center Ljubljana - ponovno. AB arhitektov bilten 167/168.
- ZAPS, (junij, 2007): Natečajni pogoji in gradivo, Javni, anonimni, projektni natečaj za izbiro strokovno najprimernejše rešitve za objekt nova sodna stavba v Ljubljani.
- ZAPS, (december, 2007): Zaključno poročilo natečajne komisije, Javni, anonimni, projektni natečaj za izbiro strokovno najprimernejše rešitve za objekt nova sodna stavba v Ljubljani.
- ZAPS, (december, 2007): Zapisnik 8.seje natečajne komisije (29. 10. 2007), Javni, anonimni, projektni natečaj za izbiro strokovno najprimernejše rešitve za objekt nova sodna stavba v Ljubljani.